การวัดผลการศึกษาที่ควรปฏิรูป

□ ค้วน ขาวหนู

นับแต่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบกับการแต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2517 โดยมี ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต เป็นประธาน นั้น กรรมการคณะนี้ได้แยกพิจารณาศึกษาปัญหาเพื่อปฏิรูป 9 เรื่องด้วยกัน (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2517 : 2) คือ

1. หลักการในการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา และจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. สภาพแวดล้อมทางสังคม และกายภาพที่มีผลต่อการศึกษา
3. ความเสมอภาคทางการศึกษา
4. โครงสร้างของระบบการศึกษา และระบบการบริหารการศึกษา
5. การจัดการศึกษาของเอกชน
6. การลงทุนและผลที่ได้รับทางการศึกษา
7. เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้
8. บทบาทและฐานะของครู
9. กฎหมายการศึกษา

จากปัญหาทั้ง 9 ที่นำมาศึกษานั้น ไม่มีเรื่องการวัดผลการศึกษาอยู่เลย หรือหากจะมีก็คงจะแฝงอยู่กับเรื่อง "เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้" ซึ่งขาดการเน้นให้เด่นชัด ผู้เขียนได้รอสดับตรับฟังและอ่าน บทความหรือข่าว จากบัดนั้นจนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่มีใครก้าวออกมาแสดงทัศนะ เกี่ยวกับการปฏิรูปการวัดผลการศึกษาให้ปรากฏชัด จึงทำให้มีความคิดว่าการวัดผลการศึกษาจะมิมีการปฏิรูปบ้างหรือประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการศึกษาจะหละหลวมหย่อนยานเชื่อมั่นได้ยาก หากระบบการวัดผลการศึกษาขาดคุณภาพและเทคนิคที่ดี

ทำไมจึงต้องปฏิรูปการวัดผลการศึกษา

การปฏิรูปสิ่งใดแสดงว่าสิ่งนั้นใช้การได้ไม่ดีเท่าที่ควร หรือบ้างหนึ่งผู้ใช้ใช้ไม่ถูกอุบาย, ใช้ไม่คุ้มงาน, ใช้ไม่ถูกกับงาน เหล่านี้เป็นต้น จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงการใช้, วิธีใช้หรือเครื่องมือที่ใช้ให้ถูกกับงานหรือคุ้มงาน นั่นคือการปฏิรูปหมายถึงการแก้ไข เปลี่ยนแปลง (ก่อ สวัสดิพาณิชย์ 2517 : 15) และการปฏิรูปการวัดผลการศึกษาก็คือการแก้ไข เปลี่ยนแปลงการวัดผลการศึกษาให้ดีขึ้น หากจะกล่าวอย่างปรมัตถ์ก็จะได้ว่า การปฏิรูปการ

วัดผลการศึกษา คือ การแก้ไข เปลี่ยนแปลง ขบวนการที่จะให้ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่ง อันมีความหมายแทนขนาดสมรรถภาพนามธรรม ที่นักเรียนผู้นั้นมีอยู่ในตน แล้วนำทุกรายการที่ได้นั้นไปใช้ (ชวาล แพรัตกุล, 2516 : 140–141)

การสอบวัดเป็น 1 ใน 5 องค์ประกอบของการศึกษา อันได้แก่ ปรัชญา หลักสูตร การสอน การสอบ และการวิจัย (ชวาล แพรัตกุล, 2515 : 2) ซึ่งทั้ง 5 ประการนี้ต่อเนื่องสัมพันธ์เป็นวัฏจักรวงเดียวกัน แยกจากกันไม่ได้ ฉะนั้นการวัดผลการศึกษาจึงเป็นองค์พยพที่สำคัญของการศึกษา หาไม่แล้วยากที่จะทราบว่าผลการสอนการเรียนสนองความต้องการของหลักสูตรหรือไม่ แล้วไม่ทราบด้วยว่านักเรียน เก่ง–อ่อน, เร็ว–ช้า, ได้–ตก, รับ–ไม่รับ วิชาใด เรื่องใด อย่างไรด้วย

ฉะนั้นการสอบวัดจึงเสมือนไม้บรรทัดที่ทาบวัดสมรรถภาพสมองของนักเรียนว่า มีความรู้ตามเนื้อหาและบัญหาตามความต้องการของหลักสูตรมากน้อยเท่าไร

ที่ใดมีการสอนที่นั่นมีการสอบ การสอบกับการสอนจึงเป็นของคู่กัน นั่นคือ สอนแล้วสอบ สอบแล้วสอน (กมล สุดประเสริฐ, 2513 : 17) และผู้สอนกับผู้สอบวัดควรเป็นคนเดียวกันจึงจะชอบด้วยอุบาย ข้อสำคัญต้องสร้างข้อสอบให้ถูกและใช้ข้อสอบให้เป็น (ชวาล แพรัตกุล, และคณะ, 2513 : 7)

ตั้งแต่ปฏิบัติกันอยู่ในขณะนี้ การวัดผลการศึกษายังมีข้อบกพร่องอยู่มาก กล่าวคือ

1. อำนาจการสอบและการบริหารการสอบปลายปี การสอบปลายปีสำหรับชั้นทั่วประโยคขณะนี้ ให้อำเภอ จังหวัด เขต และกรมเจ้าสังกัดเป็นผู้ออกข้อสอบกลาง (สามัญศึกษา, กรม, 2512 : 1–2. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ, 2511 : 1–2) ซึ่งน่าจะไม่ชอบด้วยหลักวิชา ในเมื่อผู้สอนไม่ได้สอบ แต่ผู้สอบไม่ได้สอน ถ้าฉะนั้นจะรู้ได้อย่างไรว่าผู้สอนสอนอะไร เป็นอย่างไร มากน้อยแค่ไหน ถ้าไม่มีตารางวิเคราะห์หลักสูตรเป็นบรรทัดฐานตกลงกันไว้เป็นเบื้องต้น หรือนั่งทางในรู้เอาเอง

การบริหารข้อสอบ อันได้แก่การแจกข้อสอบ ควบคุมห้องสอบ จับเวลาสอบ เก็บข้อสอบ จัดสนามหรือห้องสอบ และการตรวจกระดาษคำตอบ ไม่ถูกต้องและเป็นแบบเดียวกัน ทำให้ผลการสอบที่ใช้ข้อสอบเดียวกัน ไม่อาจเปรียบเทียบกันได้สนิทนัก เมื่อมาตรฐานการบริหารข้อสอบไม่เหมือนกัน และไม่อาจบอกได้ด้วยว่านักเรียนมีความรู้จริงตามนั้น หากผู้บริหารข้อสอบขาดความจริงใจและซื่อสัตย์ต่อหลักการวัดผล

2. เทคนิคและวิธีการสร้างข้อสอบ ผู้สร้างข้อสอบส่วนมากสร้างข้อสอบไม่ถูกเทคนิค นั่นคือข้อสอบยังไม่อาจวัดสมรรถภาพสมองของนักเรียน ได้ครบตามความต้องการของหลักสูตร และใช้ข้อสอบเพียงสนอง 2 คำเท่านั้น คือ ได้ กับ ตก

3. ระบบการให้คะแนนและการตัดสิน ได้– ตก การกำหนดให้คะแนนเต็มแต่ละวิชาไม่เท่ากัน ทำให้นักเรียนลดความสำคัญของวิชาที่มีคะแนนเต็มน้อย ซึ่งยังถือไม่ออกว่าใช้อะไรเป็นเกณฑ์ กำหนดคะแนนเต็มของแต่ละวิชา และการกำหนดเอา 50% เป็นเกณฑ์ตัดสิน ได้–ตก ผิดหลักการโดยสิ้นเชิง

จะปฏิรูปด้านใดบ้าง

เมื่อมีเหตุจำเป็นต้อง แก้ไข เปลี่ยนแปลงการวัดผลการศึกษาดังกล่าวมา สิ่งที่จะต้องแก้ไข เปลี่ยนแปลงก็คือ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการวัดผลการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับประถมและมัธยมศึกษา ดังนี้ คือ

1. อำนาจการสอบและการบริหารข้อสอบปลายปี
2. เทคนิคและวิธีการสร้างข้อสอบ
3. ระบบการให้คะแนนและการตัดสิน ได้–ตก

จะปฏิรูปอย่างไร

การวัดผลการศึกษาจะก้าวหน้าไปได้ยาก หากมิได้ปรับปรุงแก้ไขในสาระและรูปแบบ ของระเบียบว่าด้วยการวัดผลการศึกษาเป็นปฐม และองค์ประกอบอื่น ๆ ให้สอดคล้องเอื้ออำนวยไปในทิศทางเดียวกัน วิธีปฏิรูปควรจะเป็นดังนี้

1. อำนาจการสอนและการบริหารข้อสอบปลายปี ปัจจุบันผู้ได้รับอำนาจในการสอบปลายปี แต่งตั้งกรรมการสร้างข้อสอบ อาจเป็นศึกษานิเทศก์ หรือครูที่สอนวิชานั้น ๆ ในชั้นนั้น หรือทั้งศึกษานิเทศก์และครูร่วมกันสร้าง ปัญหาจึงมีตรงที่ผู้สร้างข้อสอบเป็นศึกษานิเทศก์หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ครูผู้สอน

ถ้ากรรมการสร้างข้อสอบเป็นครูผู้สอน นับว่าเป็นการถูกต้องที่ผู้สอนเป็นผู้สอบ แต่เป็นเรื่องตลกที่ไม่อยากขำ นั่นคือผู้ได้รับอำนาจไปเอางานที่ครูเขาทำอยู่แล้วมาไว้ในกำกับเสียเอง เป็นการเพิ่มภาระที่ไม่ก่อมแรงและเป็นการรวบอำนาจ พฤติกรรมเยี่ยงนี้เป็นการยอมรับโดยปริยายแล้วมิใช่หรือว่า ข้อสอบของครูใช้ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็น่าจะปล่อยให้โรงเรียนจัดการสอบเสียเองมิดีกว่าหรือ

นับเป็นนิมิตดีที่มีข่าวว่า การวัดผลการศึกษา (หลักการปฏิรูปการศึกษา) จะให้โรงเรียนเป็นผู้วัดผลเอง (ราชาวดี, 25 7 : 1) และในการประชุมบริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เมื่อ 31 ส.ค.–ก.ย. 2517 ก็ได้มีการเสนอให้กรมสามัญศึกษามอบอำนาจการวัดผลทุกระดับชั้นให้แก่โรงเรียน (แผนกงาน, 2517 : 1/2)

นั่นคือให้โรงเรียนเป็นผู้วัดผลเองทุกระดับ เมื่อเป็นเช่นนี้ ควรได้กำหนดเกณฑ์พิจารณาไว้ เพื่อมิให้เกิดความแตกต่างกันในการปฏิบัติ สำหรับโรงเรียนที่มีมาตรฐานยังไม่ดีพอนั้น ก็อาจจะได้รับข้อสอบมาตรฐานไปใช้สอบได้ แต่ไม่ถือเป็นเกณฑ์พิจารณานักเรียน ได้–ตก หากเป็นการสอบเพื่อนำผลไปปรับปรุงซ่อมเสริมนักเรียนที่อ่อนในเรื่องนั้นๆ

2. เทคนิคและวิธีการสร้างข้อสอบ ระเบียบวัดผลการศึกษาที่ใช้อยู่ขณะนี้ ส่วนมากยังไม่ได้แยกชนิดของแบบทดสอบในแต่ละวิชา เพื่อสนองวัดพฤติกรรม หรือสมรรถภาพทางสมอง ตามความคาดหวังของหลักสูตรให้ชัดเจน เช่นในระดับชั้นประถมปีที่ 3–7 วิชาเรียงความให้เรียงจากหัวข้อที่กำหนดให้ ซึ่งหาความเที่ยงตรงยุติธรรมในการให้คะแนนได้มาก ควรจะสอบเกี่ยวกับคำศัพท์ ศัพท์ไม่เข้าพวก และการใช้ภาษา ซึ่งเป็นข้อสอบที่ใช้แทนกันได้ ให้ผลเท่ากัน แต่สะดวกและยุติธรรมในการตรวจให้คะแนนกว่า วิชาเลขคณิตให้มี 2 ตอน คือวัดความรู้ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ และทักษะในการคิดเลข แต่ตามคุณลักษณะของคณิตศาสตร์นั้น เพื่อวัดสมรรถภาพของคณิตศาสตร์อย่างแท้จริงควรมี 3 ตอน หรือ 3 ฉบับ คือ ทักษะ, โจทย์ปัญหา, และความคิดรวบ

ยอด หรือเหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ เหล่านี้เป็นต้น

นั่นคือสร้างข้อสอบวัดพฤติกรรมหรือความสามารถของมนุษย์ไว้หลาย ๆ ชนิด ในแต่ละวิชา นอกจากนี้ เพื่อความพัฒนาของการวัดผลการศึกษา เกี่ยวกับเทคนิคและการสร้างข้อสอบ ควรจะได้ดำเนินการดังนี้ด้วย คือ

(1) ทางสถาบันผลิตครู ควรเปิดสอนวิชาการวัดผลการศึกษาเป็นวิชาบังคับทุกระดับ ให้ครูทุกคนมีความรู้สามารถสร้างข้อสอบถูก และใช้ข้อสอบเป็น

(2) ส่งเสริมความรู้การวัดผลการศึกษา ด้วยการจัดประชุมอบรมและสัมมนาเรื่องการวัดผลการศึกษา แก่ครูประจำการผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์

3. ระบบการให้คะแนนและการตัดสิน ได้ – ตก การนำคะแนนรวมมาใช้เป็นเกณฑ์พิจารณา ได้–ตก โดยยึดเกณฑ์ 50% ไม่ช่วยส่งเสริมการเรียนของเด็กเท่าที่ควรและหาความหมายมิได้

ควรจะใช้ระเบียบการวัดผลแบบหน่วยกิต โดยวิธีตัดเกรด ตัดสินการ ได้–ตก เป็นรายวิชา ซึ่งจะทำให้แต่ละวิชามีความสำคัญเท่ากัน (พัฒนาหลักสูตร, 2517 : 16) ไม่ต้องพะวงถึงคะแนนเต็มของแต่ละวิชา ซึ่งไม่เท่ากันอย่างหาเกณฑ์มิได้

มาเลเซียและฟิลิปปินส์ ประเทศเพื่อนบ้านของเรา ได้คิดคะแนนแบบหน่วยกิตนานปีแล้ว ถึงเวลาแล้ว ที่เราควรจะกำหนดระบบการให้คะแนนเป็นหน่วยกิต เมื่อเป็นเช่นนั้นนักเรียนทุกคนควรจำต้องสอบให้ผ่านทุกวิชา อย่างน้อยที่สุดไม่ควรต่ำกว่าเกรด D หรือ ง ซึ่งนับว่าเป็นการถูกต้องสำหรับการเรียนขั้นพื้นฐาน ที่นักเรียนควรผ่านวิชาพื้นฐานทุกวิชา

4. เพื่อผลของการเรียนการสอน ควรจะได้วิเคราะห์ข้อทดสอบ และผลการสอบของนักเรียนทุกครั้งที่สอบ แล้วนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

5. ศึกษานิเทศก์ ควรหันมาสร้างข้อทดสอบมาตรฐาน หรือข้อสอบวินิจฉัยข้อบกพร่อง (Diagnosis Test) เพื่อนำข้อทดสอบนี้ ไปตรวจสอบนักเรียนแต่ละคนในแต่ละโรงเรียนในระหว่างปี ว่าคนใด โรงเรียนใด เก่ง–อ่อน รู้–ไม่รู้ เรื่องใดมาก แล้วจะได้หาทางช่วยสอนซ่อมเสริมกันต่อไป ซึ่งพอจะแก้ไขกันได้ นับว่ายังไม่สายเหมือนข้อสอบปลายปี

ตามหลักการเหตุผล และวิธีปฏิรูปการวัดผลการศึกษาที่ได้กล่าวมานี้ ย่อมเป็นการชี้แนวทางให้เห็นแล้วว่า การวัดผลการศึกษามีความสำคัญแค่ไหน ทำไมต้องปฏิรูป ปฏิรูปด้านใดบ้าง และปฏิรูปอย่างไร หากเป็นไปได้ จะทำให้การทดสอบเป็นไปเพื่อค้น และพัฒนาสมรรถภาพมนุษย์อย่างแท้จริง สมดังอุดมคติที่วางไว้ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาการศึกษาและสังคมไทยได้สมประสงค์ และหากจะมีท่านผู้ใดโดยเฉพาะนักวัดผลการศึกษา จะได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้บ้าง ซึ่งนอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้แล้ว ยังเป็นการสร้างสรรค์แนวความคิดทางการวัดผล ให้ปรากฏแก่การปฏิรูปการศึกษาโดยหนึ่งด้วย □